
Konflikt na Ljubljanskem polju: Teritorialno širjenje mesta in oskrba z vodo

Author(s): Mitja BRICELJ

Source: *Urbani Izziv*, No. 12/13 (junij 1990), pp. 19-20

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44180534>

Accessed: 07-09-2018 11:12 UTC

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

This article is licensed under a Attribution 4.0 International (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

Mitja BRICEIJ

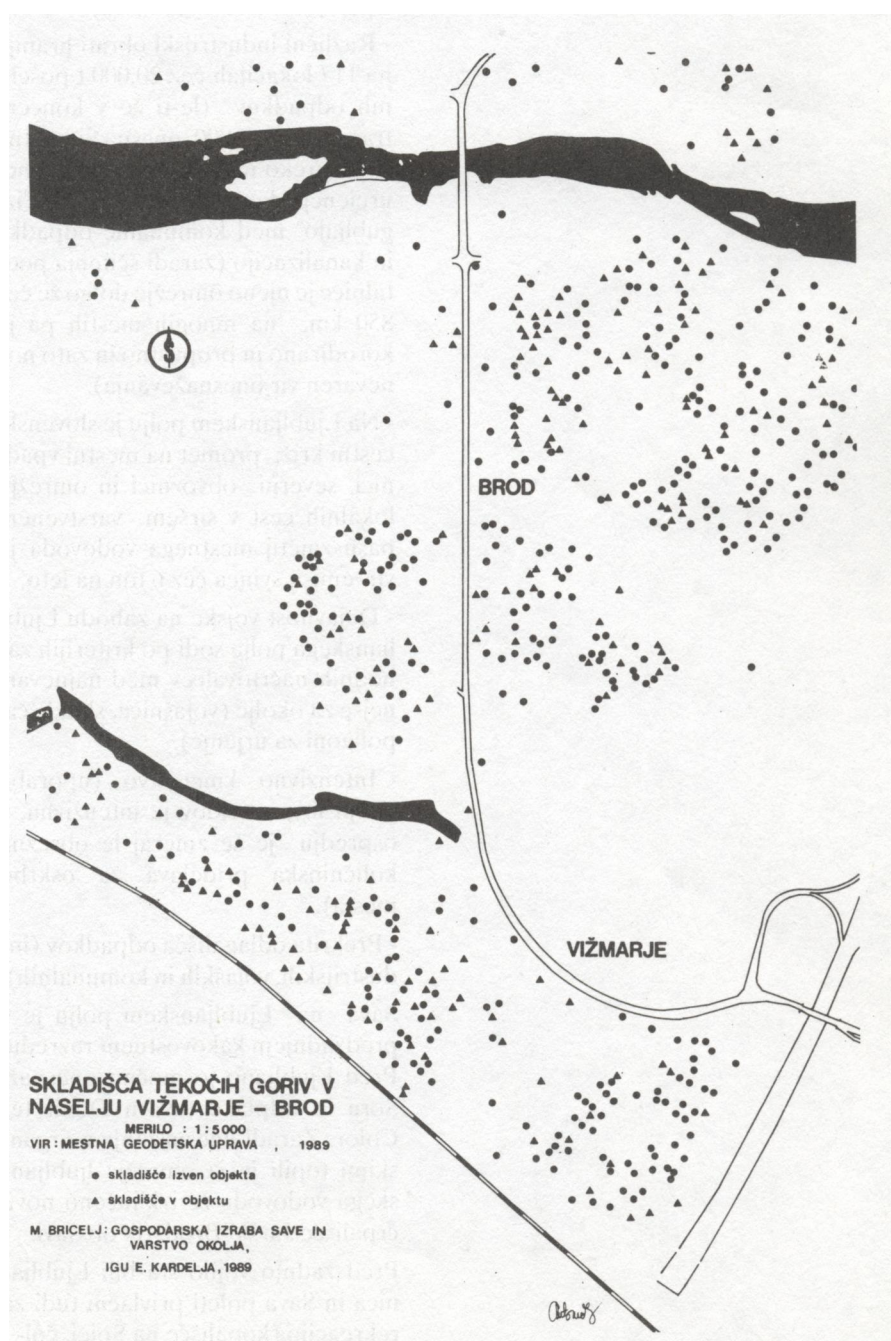
Konflikt na Ljubljanskem polju

Teritorialno širjenje mesta in oskrba z vodo

Ljubljana je zrasla na bregovih reke pod grajskom hribom. Mesto je počasi zeleno kraško reko najprej zaznamovalo z imenom, kasneje pa še fizično in kakovostno. V urbano urejanje Ljubljane je sodila tudi korenita regulacija Ljubljanice leta 1782 po Gruberjevih načrtih. V posegu je šlo predvsem za prilagoditev reke urbanemu prostoru in ne obratno. Ureditev bregov so kasneje zasnivali z razmeroma trdim posegom, saj so vodno gladino Ljubljanice odtujili prebivalcem in obiskovalcem mesta v globoko in nedostopno betonsko korito.

Teritorialna širitev mesta pa se ni zaustavila na bregovih Ljubljanice, temveč se je zlasti po drugi svetovni vojni širila proti severu, na Ljubljansko polje. Le-to je ravna, za vodo

lahko propustna prodna nasipina na desnem bregu Save med Medanskimi vrati in sotočjem Save ter Ljubljanice. Gre za pokrajino na pragu mesta z bogatimi zalogami podtalnice (dinamična zmogljivost okoli 2 m³/s, skupaj s Sorškim poljem pa gre za količinsko pomembne zaloge podtalnice že v evropskem merilu), ki je v tesni hidrološki zvezi s Savo. Na tem izvrstnem vodnem viru (količinsko in kakovostno) je bila v 19. stoletju zasnovana tudi oskrba mesta s pitno vodo (črpališče Kleče, kasneje še Šentvid, Hrastje, Jarški Brod). Z načrtovano (?) urbanizacijo Ljubljanskega polja pa se je slabšala tudi kakovost podtalnice. Glavni vzroki so v izdatnih emisijah različnih dejavnosti, ki so zgoščene na Ljubljanskem polju, in infiltraciji onesnažene savske vode v podtalnico.

Viri onesnaževanja podtalnice

Aktualni in potencialni viri onesnaževanja podtalnice so:

- Na Ljubljanskem polju je registrirano čez 6000 skladišč naftnih derivatov, največja zgoštevitev pojava je prav na Brodu, kjer gre plitvo pod površjem za intenzivno infiltracijo Save proti osrednjemu črpališču mestnega vodovoda v Klečah (že brez nezgod se ob oskrbi teh cistern izgublja v tla na tone nafte).

- Različni industrijski obrati hranijo na 117 lokacijah čez 20.000 t posebnih odpadkov (le-ti že v koncentraciji 1:1.000.000 onesnažijo pitno vodo preko MDK), ki se zaradi neurejenega končnega odlagališča "izgubljajo" med komunalne odpadke in kanalizacijo (zaradi ščitenja podtalnice je njeno omrežje dolgo že čez 850 km, na mnogih mestih pa je korodirano in propustno in zato nov nevaren vir onesnaževanja).

- Na Ljubljanskem polju je slovenski cestni križ; promet na mestni vpadnici, severni obvoznici in omrežju lokalnih cest v širšem varstvenem pasu zajetij mestnega vodovoda je vir emisij svinca čez 6 ton na leto.

- Dejavnost vojske na zahodu Ljubljanskega polja sodi po kriterijih zahodnih načrtovalcev med najnevarnejše za okolje (vojašnice, skladišča, poligoni za urjenje).

- Intenzivno kmetijstvo (uporaba gnojil in pesticidov je intenzivna, v ospredju je še zmeraj le obsežna količninska pridelava za oskrbo mesta).

- Prekrita odlagališča odpadkov (industrijskih, vojaških in komunalnih). Sava na Ljubljanskem polju je v predzadnjem kakovostnem razredu. Pred Ljubljano jo močno onesnaži Sora in odplake tovarn Donit ter Color. Zaradi onesnaženja z organskimi topili je iz omrežja ljubljanskega vodovoda že izključeno novo črpališče Jarški Brod, tik ob Savi.

Pred zadnjo vojno sta bili Ljubljana in Sava poleti privlačni tudi za rekreacijo (kopališče na Špici, čol-

narjenje, kopališče Štern ob Savi in poleti zato dobro obiskane gostilne), njun pomen pa se je zmanjšal ob naftnem bumu v 60. letih. Ob padanju družbenega standarda sredi 80. let pa je obisk ob Savi spet narasel. Gre za novodobni paradoks, saj kljub močno onesnaženi vodi (3. kakovostni razred) gostota obiskovalcev poleti na njenih bregovih občasno celo presega obisk na ljubljanskih bazenih.

Antropocentrično zasnovano načrtovanje je pač sektorsko in funkcionalistično, ki tudi rekam odmerja le bolj ali manj poudarjene vloge (strateško-obrambne, transportne, ribiške, energetske, surovinske, komunalne itd.). Skratka, reka ni več reka. Strokovno je to vodotok, še bolj neusmiljeno pa kaže njegov današnji pomen izraz - odvodnik! Tehnicističnemu besednjaku sledi ustrezno ravnanje, podprto z vulgarnoekonomskimi utemeljitvami (naravni viri so neomejeni in zato brez cene).

Posledica snovno in energetskega potratnega ravnanja človeka je spremenjena kakovost vodnate Save in Ljubljanice ter onesnaženje podtalnice Ljubljanskega in Sorškega polja. Ogrožena je že preskrba republiškega središča z zdravo pitno vodo.

Procesa industrializacije in urbanizacije sta pokrajino Ljubljanskega polja preobrazila dobesedno do njenih temeljev. Mesto bo moralo zato za ohranitev svojega načetega ravnotežja v kolonialnem slogu poseči po zadnjih še čistih vodnih virih daleč, morda celo v osrčje Alp. Denar za to bodo zagotovili davkoplačevalci. Načrtovali bodo urbanisti, njihovo počutje pa je vse bolj nelagodno. Podobno je občutku bogatega kupca v izpraznjeni trgovini. Le kaj je narobe?

Vir:

Mitja Bricelj: Gospodarska izraba Save in varstvo okolja, magistrska naloga, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, Ljubljana, 1990.

Mitja Bricelj, dipl. geogr., Inštitut za geografijo Univerze v Ljubljani.